

2½ Hours

Total Marks :80

Please check whether you have got the right question paper

N.B. : 1) All questions are compulsory.

2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1. Answer **any two** of the following :-

20

- Explain the characteristics of the Indian labour market.
- Suggest measures to solve the problems of child labours in India.
- Write a note on Exit Policy

Q.2. Answer **any two** of the following :-

20

- Write down the problems of Indian trade unions.
- Explain the historical evolution of trade unions in India.
- Write down a note on Outside Leadership in trade unions in India.

Q.3. Answer **any two** of the following :-

20

- Explain the causes of industrial disputes.
- Explain the concept of Collective Bargaining and discuss its features.
- What are the methods of workers participation in management?

Q.4. Answer **any two** of the following :-

20

- Explain the different agencies for labour welfare
- Explain the role of a labour welfare officer.
- Write down a note on Social Insurance

२ ½ तास

एकूण गुण : ८०

आपणास योग्य प्रश्नपत्रिका मिळाल्याची खात्री करून घ्या.

सुचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.

२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१. खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा.

२०

अ. भारतीय श्रम बाजाराची वैशिष्टे स्पष्ट करा.

ब. भारतातील बालकामगारांच्या समस्या सोडविण्यासाठी उपाय सुचवा.

क. बहिर्गमन धोरण यांवर टीप लिहा.

प्र.२. खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा.

२०

अ. भारतीय कामगार संघटनांच्या समस्या लिहा.

ब. भारतातील संघटनांच्या उदयाचा ऐतिहासिक आढावा घ्या.

क. भारतातील कामगार संघटनेचे बाह्य व्यक्तीद्वारे नेतृत्व यावर टिप लिहा.

प्र.३. खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा.

२०

अ. औद्योगिक कलहाची कारणे स्पष्ट करा.

ब. सामुदायिक सौदा ही संकल्पना स्पष्ट करून तिची वैशिष्टे लिहा.

क. कामगारांना व्यवस्थापनात सहभागी करून घेण्याच्या विविध पद्धती कोणत्या आहेत?

प्र.४. खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा.

२०

अ. कामगार कल्याणाच्या विविध संस्था स्पष्ट करा.

ब. कामगार कल्याण अधिकाऱ्याची भूमिका स्पष्ट करा.

क. सामाजिक विमा यांवर टीप लिहा.
